Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta
LiV@eduskunta.fi

Ylen lausunto HE 250/2020 Yle-lain 7 § muutos, Ylen tekstimuotoisen julkaisemisen rajoittaminen

Yle esittää lausuntonaan alla olevaa asiassa HE 250/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:n muuttamisesta.

Johdanto ja sisällys

Yleisradio pitää hallituksen esitystä Yle-lain muuttamiseksi hyvin valmisteltuna EU-komission muutosvaatimusten tyydyttämiseksi. Katsomme, että julkisen mediapalvelun tarjontaa suomalaiselle yleisölle tulee arvioida ensisijaisesti sen yhteiskunnalle tuottaman hyödyn ja yleisen edun kannalta. Valtiontukisäännöt eivät edellytä, että Ylen toimintaa rajoitetaan kaupallista mediamarkkinaa täydentäväksi palveluksi. Tekstimuotoiset sisällöt ovat yleisön kannalta tärkeä osa Ylen julkaisutoimintaa, minkä vuoksi on hyvä, että laissa todetaan niiden kuuluvan Ylen tehtävään

Lakimuutos rajoittaisi jonkin verran yleisön tiedonsaantimahdollisuuksia. Arvioimme vaikutuksia tarkemmin jäljempänä. Yleisradio pyrkii omalla toiminnallaan siihen, että haitat yleisölle jäisivät mahdollisimman pieniksi. Yle parantaa jatkuvasti sisältöjensä saavutettavuutta muun muassa lisäämällä samankielistä ohjelmatekstitystä kuulovammaisten ja heikosti kielitaitoisten tarpeisiin sekä äänitekstitystä näkövammaisten tarpeisiin. Katsomme, että lakimuutoksen vaikutuksia yleisön tiedonsaantiin on tarpeen seurata.

Yle ei ehdota muutoksia lakiesityksen säädöstekstiin. Ehdotamme valiokunnalle riittävän valmisteluajan varaamista Ylelle lain voimaantulosäännöksessä sekä muutamia hallituksen esityksen perustelutekstiä koskevia täsmennyksiä.

1.Tekstijulkaisemisen rajoittamisen vaikutukset yleisön tiedonsaantiin **2**

2. Tekstijulkaisun ajoitus suhteessa video- ja audiojulkaisuun **2**

3. STT:n lyhyiden uutisten julkaiseminen kokonaan **3**

4. Ylen hallintoneuvoston rooli lakimuutoksen valvonnassa **3**

5. Lakimuutoksen noudattamisen valmisteluaika **4**

6. Ennen lakimuutosta julkaistut tekstisisällöt **4**

1.Tekstijulkaisemisen rajoittamisen vaikutukset yleisön tiedonsaantiin

Lakiehdotus kaventaa useille yleisöryhmille tarjolla olevaa mediasisältöjen valikoimaa. Aistivammaisten lisäksi lakimuutos heikentää pienituloisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia saada luotettavia mediasisältöjä maksutta. Se vaikuttaa myös suomea ja ruotsia heikosti osaavien saamaan palveluun.

Erityyppisistä mediasisällöistä lakiesitys saattaa vaikuttaa eniten tutkivan journalismin ja urheilujournalismin tarjontaan. Tutkivassa journalismissa on olennaista hyödyntää teksti- ja datajulkaisemista, jotta yleisölle pystytään tekemään ymmärrettäväksi monimutkaisia asiakokonaisuuksia, myös erillään ääni- ja videojulkaisemisesta. Ylen urheilujournalismissa monista kotimaisista urheilutapahtumista ei ole saatavilla ääni- ja videoaineistoa, mikä voi vähentää urheilulajien monipuolisuutta Ylen tarjonnassa sekä kaventaa suomalaisen urheilun lajikirjoa yleisön kannalta. Tämä koskee myös sellaista kansainvälistä huippu-urheilua, johon Ylellä ei ole videon eikä audion esitysoikeuksia.

Yle ehdottaa, että urheilujournalismin kaventumisen torjumiseksi liikenne- ja viestintävaliokunta toteaisi mietinnössään esimerkiksi seuraavaa:

> “Tekstimuotoisten urheilutulosten julkaiseminen olisi sallittua, jos Yleisradio käsittelee urheilutapahtumaa video- tai audiojulkaisuissaan tai teksti-tv:ssä.”

2. Tekstijulkaisun ajoitus suhteessa video- ja audiojulkaisuun

Ehdotettu 1 momentin uusi 4. virke kuuluu:

> *“Tekstimuotoisen sisällön tulee 3 momentissa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta liittyä yhtiön liikkuvaa kuvaa tai ääntä sisältävään julkaisuun.”*

Hallituksen esityksen säännöskohtaisessa perustelussa todetaan (alleviivaus tässä):

> *“Toisin sanoen yhtiön julkaiseman tekstimuotoisen sisällön tulisi liittyä yhtiön julkaisemaan audiovisuaaliseen televisio- tai radio-ohjelmistoon, joka on lähetetty lineaarisena lähetyksenä tai muuhun audio- tai videosisältöön, joka on ollut tarjolla yleisessä viestintäverkossa vapaasti saatavilla esimerkiksi Yle-areenassa tai vastaavalla tavalla.”*

Tämä siteerattu HE-perustelun virke tarkoittaa sananmukaisesti luettuna, että Yle voisi julkaista tekstisisällön vasta sen jälkeen kun siihen liittyvä audio- tai video on julkaistu. Journalistisessa työprosessissa audio- ja videojulkaiseminen vie enemmän aikaa kuin tekstijulkaiseminen, joten tästä aiheutuisi enimmillään jopa tuntien viivästyksiä sisältöjen julkaisuun. Tämä merkitsee, että perusteluvirkkeen sananmukainen noudattaminen viivyttäisi yleisön tekstimuotoista tiedonsaantia pelkkien käytännöllisten syiden takia.

Yle ehdottaa, että liikenne- ja viestintävaliokunta toteaisi mietinnössään esimerkiksi seuraavaa:

> “Yleisradion liikkuvaa kuvaa tai ääntä sisältävään julkaisuun liittyvän tekstisisällön julkaiseminen ei edellyttäisi muutetun 1 momentin mukaan, että liikkuva kuva tai ääni olisi julkaistu ennen tekstisisällön julkaisemista. Yleisradion

velvollisuutena olisi huolehtia, että jos tekstijulkaiseminen tapahtuu ennen video- tai audiojulkaisemista, niin video- tai audiojulkaiseminen tapahtuu niin pian kuin mahdollista internetissä tai radio- ja tv-kanavien ohjelma-aikataulujen puitteissa."

3. STT:n lyhyiden uutisten julkaiseminen kokonaan

Ehdotetun uuden 3 momentin 1-kohta kuuluu:

"1) lyhyet tekstimuotoiset uutissisällöt, joita yhtiö julkaisee Oy Suomen tietotoimisto – Finska Notisbyrån Ab:n tai muun sitä vastaavan kansallisen uutistoimiston kanssa tehdyn yhteistyön perusteella"

Hallituksen esityksen säännöskohtaisessa perustelussa todetaan (alleviivaus tässä):

"Uutissisältöjen lyhyys merkitsisi sitä, että Yleisradio ei voisi julkaista STT:n uutisia kokonaisuudessaan."

Tämä HE-perustelun virke tarkoittaa sananmukaisesti sovellettuna, että Yle joutuisi aina poistamaan jonkun osuuden jokaisesta STT:n tuottamasta uutisesta, jonka STT:n journalistit ovat laatineet sellaisenaan julkaisukelpoiseksi kokonaisuudeksi. Valmiiden uutistekstien lyhentämispakko aiheuttaisi riskin uutisen kattavuuden ja tasapuolisuuden heikkenemisestä. Lyhentämispakko mitätöisi myös STT:n uutispalvelun ostamisesta Ylelle syntyvän hyödyn, kun Yle joutuisi käyttämään omaa henkilötyöpanosta STT:n uutisten lyhentämiseen yksitellen.

Yle ehdottaa, että liikenne- ja viestintävaliokunta toteaisi mietinnössään esimerkiksi seuraavaa:

"STT:n tekstiuutisia koskeva lain 7 §:n 3 momentin 1-kohta ei estä Yleisradiota julkaisemasta STT:n uutisia kokonaisuudessaan, kunhan säännöksessä asetettu vaatimus "lyhyet tekstimuotoiset uutissisällöt" täyttyy."

4. Ylen hallintoneuvoston rooli lakimuutoksen valvonnassa

Hallituksen esityksen perusteluissa (jakso "4.1 Ehdotus") todetaan hallintoneuvoston roolista:

"Yleisradion hallintoneuvosto valvoisi uusia sisältöpalvelujen rajoituksia osana yleisradiolain 6 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista valvontatehtäväänsä."

Yle arvioi, että hallintoneuvoston rooli jää edellä olevan perustelulausuman valossa tulkinnanvaraiseksi, joten sitä olisi tarpeen tarkentaa valiokuntamietinnössä. Mediajulkaisemisen kehittyessä voi syntyä uusia julkaisutapoja, joiden asemaa vuoden 2020 mediamarkkinan olosuhteissa valmisteltu lakimuutos ei määritä. Lakiesityksessä tai valiokuntamietinnössä ei ole mahdollista ennakoida tulevaa kehitystä. Tulevan kehityksen ohjaaminen kannattaa jättää Ylen hallintoneuvoston ohjattavaksi, tarvittaessa Yle-lain 6 a §:n mukaisen ennakkoarviointimenettelyn kautta.

Yle ehdottaa, että liikenne- ja viestintävaliokunta toteaisi mietinnössään esimerkiksi seuraavaa:

"Lakimuutos ei kavenna lain 6 § ja 6 a §:n mukaista Ylen hallintoneuvoston

toimivaltaa valvoa Ylen julkaisutoimintaa ja päättää uusista palveluista. Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa Ylen julkaisutoimintaa siten, että tarpeelliset julkisen palvelun tehtävät tulevat suoritetuksi. Mediajulkaisemisen ja -käytön muuttuessa voi kehittyä uudenlaisia julkaisumuotoja, joiden asemaa lakimuutos ei määrittele. Hallintoneuvosto voi harkintansa mukaan järjestää 6 a §:n mukaisen ennakkoarvioinnin myös tekstimuotoisista ja niitä lähellä olevista palveluista noudattaen muiden säännösten ohessa tässä hallituksen esityksessä lakiin ehdotettuja lisäyksiä.”

5. Lakimuutoksen noudattamisen valmisteluaika

Ehdotetut Yle-lain 7 §:n muutokset vaativat Yleisradion organisaatiossa yli tuhannen henkilön työnkulkujen uudelleen ohjeistamista ja merkittäviä tietojärjestelmämuutoksia. Jos Ylen hallintoneuvosto päätyy ennen lakimuutoksen soveltamisen alkamista tekemään päätöksen tarkemmista Ylen tekstijulkaisemista koskevista ohjeista, niin tämä käsittelyprosessi kestää parisen kuukautta (Ylen hallitus => hallintoneuvoston työvaliokunta => hallintoneuvosto).

Jotta Yle kykenee noudattamaan lakimuutosta täsmällisesti siitä lähtien, kun muutosten noudattamisvelvollisuus alkaa, Yle tarvitsee neljä kuukautta valmisteluaikaa eduskunnan päätöksen jälkeen. Valmisteluaikaa arvioitaessa tulee huomioida heinäkuun lomakuukauden tuomat viivästykset, joten jos ajanjakso ajoittuu kesään, valmisteluaikaa tarvitaan viisi kuukautta.

Käsityksemme mukaan riittävä valmisteluaika voidaan järjestää joko säätämällä lain voimaantulosäännöksessä siirtymäajasta tai määrittämällä lain voimaantulohetki ajoittumaan vasta valmisteluajan jälkeen. Lakimuutoksen noudattaminen Ylen julkaisutoiminnassa alkaisi asteittain valmisteluajan kuluessa.

Yle ehdottaa, että liikenne- ja viestintävaliokunta päättäisi turvata Ylelle riittävän valmistautumisajan ennen lakimuutoksen soveltamisvelvollisuuden alkamista.

6. Ennen lakimuutosta julkaistut tekstisisällöt

Hallituksen esitys ei ota kantaa siihen, saako Yle lakimuutoksen jälkeen pitää internet-sivuilla ja sovelluksissa tarjolla ennen lakimuutosta julkaistuja tekstisisältöjä, jotka eivät täytä lakimuutoksen tekstisisällöille asettamia vaatimuksia. Aiemmin julkaistut tekstisisällöt ovat olennaisia muun muassa aiempien poliittisten ym. uutistapahtumien historiallisena arkistona. Monet aikaisemmin julkaistut tiede-, luonto- ja kulttuurisisällöt ovat edelleen sellaisenaan käyttökelpoisia. Ylellä ei ole voimavaroja aiemmin julkaistujen tekstisisältöjen täydentämiseen video- ja audiosisällöillä lakimuutoksen vaatimusten mukaisiksi.

Yle ehdottaa, että liikenne- ja viestintävaliokunta toteaisi mietinnössään esimerkiksi seuraavaa:

> “Yleisten lainsäädäntöperiaatteiden mukaisesti lakimuutosta sovelletaan vain sen voimaantulosta lähtien. Tämä tarkoittaa, että Yle voi pitää internetissä

saatavilla ennen lain voimaantuloa julkaistuja tekstisisältöjä, vaikka ne eivät täytä muutetun lain vaatimuksia.”

Yleisradio Oy

Merja Ylä-Anttila
tomitusjohtaja